

pravdnitvo ni dolžno izjavljati, iz katerih zakonitih razlogov naj se zapor zoper oproščenega obtoženca nadaljuje, in če jih državni pravdnik takoj po razglasitvi sodbe tudi noče navajati?!

Sicer pa je možno (in že Waser opozarja na to), da državno pravdnitvo sicer takoj zglosi ničnostno pritožbo, toda predlaga, da naj se vkljub temu izpusti obtoženca, ker ni zakonitih razlogov za zapor.

Ta slučaj se bo pač redkokdaj prigodil, ker bo državno pravdnitvo ravno takrat in zato takoj zglosilo ničnostno pritožbo, če ravno hoče doseči nadaljevanje dosedanjega obtoženčevega zapora. Če pa tega ne namerava, si lahko pomaga s tem, da ničnosti ne zglosi ravno takoj! Vendar je logično — tudi v praksi možen tak slučaj. Državni pravdnik ima čestokrat nalog višjega oblastva (to se sicer ne strinja z načelom legalitarnosti), da v gotovih slučajih vselej zglosi ničnost, — osobito se to godi v kazenskem postopanju zaradi kužnih in . . . političnih zadev. A tudi tedaj se najde v zmislu le-teh izvajanj — prosto, naravno in zakonu primerno rešitev. (Konec prihodnjč.)

Važne odločbe upravnega sodišča od 1. 1876. do l. 1906.

Izbral in priredil **Štefan Lapajne**, c. kr. okrajni glavar v p.

(Dalje.)

XII. Občinski volilni red.

73. Vpis nevolilcev v volilni imenik prikrajšuje sicer pravico onih občincev, ki imajo pravico voliti, ne utemeljuje pa preloma splošnih, v členu 4 odstavek 2 osnovnega zakona zajamčenih pravic državljanov do volitev v občinske zastope. (O. z dne 8. marca 1877 št. 317. Z I št. 50.)

S tem judikatom je izrečeno, da tedaj, kadar se vpišejo neupravičenci v volilni imenik, niso s tem kršene splošne pravice državljanov, o čemer bi bilo razsojati državnemu sodišču, pač pa je kršena volilna pravica posameznih volilcev, o čemer pa

razsoja upravno sodišče. Ne da se namreč tajiti, da je pravica, voliti v občinski zastop, toliko prikrajšana, kolikor se neupravičence vpiše v volilni imenik, kateri se volilne pravice tudi istinito poslužujejo, a to vsekakor vpliva na končni izid volitve.

74. Ako reklamacijska komisija odkloni popravek volilnih imenikov, ne pa, ako popravek dovoli, je dopuščen priziv na politično oblastvo. (§ 17. obč. volilnega reda.) (O. 8. februarja 1877, št. 334. Z. I. št. 51.)

Ta judikat, ki sloni na jasnem besedilu §-a 17 obč. vol. reda (velja tudi za Kranjsko), je zaradi tega velikega pomena, ker morebiti kdo zadnji dan reklamacijske dobe zahteva vpis neupravičencev, ter reklamacijska komisija, ako postopa pristransko, tej zahtevi ugodi; proti temu pa nima nihče nikakega pravnega pomočka.

75. Ako zakonska ne živita v skupnem gospodarstvu, to ne upravičuje soproge, da bi svojo volilno pravico izvrševala s pooblastilom po tretji osebi. (O. 10. julija 1878, št. 990. Z. II. št. 301.)

Po §-u 4. volilnega reda voli za ženo, ki živi v zakonski družbi, njen mož, in je izjema te takrat možna, ako ne bi bil nje mož sposoben volilno pravico izvrševati. V le-tem slučaju se ne trdi, da je soprog volilke B. B. nesposoben izvrševati volilno pravico; to pa, da B. B. s svojim soprogom dejansko ne živi v zakonski družbi, je z ozirom na § 4 volilnega reda in § 93 obč. drž. zak. povsem nemerodajno, kajti zakon pozna le pravno razdružitev (ločitev) zakona, ne pa dejanske. Dokler ni torej dokazano, da je razdružitev zakona pravno izvršena, je smatrati, da zakonska skupno živita, in ni volilna komisija poklicana razsojati o obstoju zakonske družbe.

76. Ugovori proti pravilnosti volilnih imenikov spadajo v reklamacijsko postopanje, ne pa v volilno; radi tega ni moči take volitve razveljaviti, ako so se taki ugovori še-le pri volitvi sami vložili. (O. 11. junija 1881, št. 1025. Z. V. št. 1120.)

Kakor je, primerjaje določbe II. in III. oddelka volilnega reda razvideti, razlikuje zakon strogo dve dobi volilnih priprav. Namreč reklamacijsko dobo in volitev samo. Ni dvomiti, da je

sestava in razgrnitev imenikov akt, ki spada v reklamacijsko dobo; radi tega je možna zoper nepravilnost imenikov pritožba samo tekom neprestopnega roka, ki je za reklamacije odmerjen, ne pa v daljnem volilnem postopanju in tudi ne na podstavi §-a 32 obč. volilnega reda.

Nasprotni odlok c. kr. namestništva v L. je upravno sodišče razveljavilo.

77. Ne samo med reklamacijsko dobo, ampak tudi kasneje do dneva volitve je vsakemu volilcu dovoljen vpogled v volilne imenike. (O. 20. septembra 1883, št. 2189. Z. VII. št. 1338.)

M. K. se je pritožil proti odloku koroške deželne vlade, ker ni dopustila vpogleda v volilne imenike od dneva razpisa volitev do dneva volitve.

Upravno sodišče je ta odlok razveljavilo zaradi nezakonnosti iz nastopnih razlogov:

Akoravno ni zahteva upravičena, da bi se moralo imenike 4 tedne na vpogled javno razpoložiti, je vendar naravna posledica in iz namena zakona razvideti, da se ne samo med reklamacijsko dobo, ampak tudi pozneje do dneva volitev ne sme nikomur kratiti pravice, vpogledati v volilni imenik. To velja osobito za zadnjih osem dni pred volitvijo, kajti glasom zadnjega odstavka §-a 17 volilnega reda so šele v tej dobi volilni imeniki končno pravno-močni.

78. Vpis v volilni imenik, ako je domačinstvo dokazano, se ne sme odkloniti vsled navadnega ugovora. (O. 17. oktobra 1883. št. 2371. Z. VII. št. 1871.)

Uradnik V. je dokazal z dekretom in odvetnik dr. F. z domovinskim listom, da sta v P. pristojna, ter sta zahtevala, da se ju vpiše v volilni imenik; to se je pa odklonilo vsled navadnega ugovora.

Dasi res ni reklamacijska komisija poklicana, spuščati se v razmotrivanje vprašanja o domovinstvu, se vendar ni smelo prezreti teh dokazov o domovinstvu samo na navaden ugovor, dokler ni na verjeten način dokazano, da sta si pritožitelja drugje pridobila domovinsko pravico.

79. Zabranitev vpogleda v volilne imenike opravičuje razveljavljenje občinskih volitev. (O. 28. maja št. 1415, Z. IX. št. 2580.)

Namestništvo v Pragi je razveljavilo občinske volitve v H. in odredilo nove volitve, kakor tudi napravo novih imenikov in razpoložitev novo sestavljenih volilnih imenikov.

Pritožbo A. H. proti temu odloku je upravno sodišče zavrglo iz nastopnih razlogov:

Iz poročila županstva H. in iz izjav zaslišanih prič je dokazano, da volilni imeniki niso bili vsakemu na vpogled razpoloženi. Po določilu obč. volilnega reda morajo biti imeniki najmanj 4 tedne pred volitvijo vsakemu na vpogled razgrnjeni in je sploh nedopustno, da se zadnje dni pred volitvijo zabranjuje vpogled v imenike. Istotako je pa tudi upravičen odlok namestništva, da je imenike na novo sestaviti, razgrniti, reklamacijsko komisijo sestaviti in o reklamacijah razsojati, kajti s tem, da se je zabranil vpogled v imenike, kratila se je tudi pravica in možnost vlagati reklamacije; to je tudi iz spisov razvideti, ker se ni niti reklamacijska komisija sestavila.

80. Razveljavljenje volitev v preje volečem volilnem razredu v celem obsegu, opravičuje razveljavljenje volitev tudi v kasneje volečih volilnih razredih, zoper katero sicer ni bilo ugovora. (O. 21. okt. 1885, št. 2691. Z. IX. št. 2732.)

Namestništvo v T. je razveljavilo volitve za občino K. v II. in III. volilnem razredu vsled vloženi pritožbi, a tudi v I. razredu, da si ni bilo nikakih ugovorov. Vloženo pritožbo je upravno sodišče iz nastopnih razlogov radi neutemeljenosti zavrglo:

Ni sporno, da se je volitev v I. razredu izvršila povsem pravilno. Ako se pa volitev v preje volečih razredih povsem razveljavi, se spremene prepogoji, pod katerimi je kasneje voleči, torej I. razred, k volitvi stopil. Po občinskem volilnem redu za Primorsko je namreč vsakemu volilcu prosto, voliti iz vseh treh razredov osebe, ne glede na voleči razred, kateremu on pripada, in dalje določuje volilni red, da se glasovi, katere je že v prejšnjem razredu izvoljeni prejel, ne smejo več šteti v poznejšem razredu; obvezan je torej vsak volilec pozneje volečega razreda vpoštevati izid volečega razreda in vpoštevati izid volitve iz prejšnjih razredov.

V le-tem slučaju tudi ni izključeno, da so bile pri razveljavljeni volitvi v III. in II. razredu nekatere osebe za izvoljene

proglašene, katere bi bil morebiti I. razred volil, ako bi uže ne bile te v prejšnjih razredih izvoljene. Da je pa to možno, se je morala dati tudi I. razredu prilika, da s ponovitvijo volitve v celem obsegu izrazi svojo voljo.

81. V volilnem imeniku vpisanem in na podlagi reklamacije izbrisanem volilcu ni dovoljen daljnji prijav na politično oblastvo. (O. 3. marca 1887, št. 666. Z. XI. št. 3422.)

Pritožitelja »rudniška direkcija in hranilnica v P.« trdita, da je določbo §-a 18, št. 4 obč. vol. reda (za Češko) tako razumeti, da je vpisanemu, ali vsled reklamacije izbrisanemu volilcu dati priliko priziva na politično oblastvo, kajti drugače ne more varovati svojih pravic.

A ta nazor je protiven besedilu zakona, kajti § 18, odst. 3. volilnega reda (za Češko) ne razlikuje med slučaji, v katerih kdo svojo volilno pravico reklamuje, ker ni vpisan, in med onimi, v katerih tretja oseba zahteva izbris vpisanega volilca. Zakon govori splošno o »vloženih ugovorih« in je jasno, da so v tem obseženi vsi reklamacijski slučaji. Ker se pa § 18 odst. 4 glasi, »ako reklamacijska komisija odkloni popravek, je dovoljen priziv na politično oblast«, je jasno torej, da priziv takrat ni dovoljen, ako se je reklamaciji za izbris volilca ugodilo.

Iz teh razlogov je upravno sodišče zavrglo zgoraj navedeno odločbo.

Pripomnim, da je ta judikat tudi za Kranjsko vелеvažen, ker ima § 17 obč. vol. reda za Kranjsko povsem enako določbo. Jasno je pa tudi, da se po tej interpretaciji lahko velika krivica zgodi s tem, da kdo pravilno vpisanega volilca reklamuje za izbris in da morda pristransko sestavljena komisija taki reklamaciji ugodi, a v svoji volilni pravici prikrajšani nima po tem judikatu nikakega pravnega pomočka.

82. Glasovanje članov volilne komisije v vrsti volilnega imenika ne povzročuje ničnosti volilnega akta. (O. 14. marca 1887, št. 823. Z. XI. št. 3447.)

Proti volilnemu postopanju v K. so J. B. in drugi vložili pritožbo, ker niso člani komisije najpreje oddali svojih glasov, ampak v vrsti volilnega imenika.

Upravno sodišče pa tej pritožbi iz nastopnih razlogov ni ugodilo.

Res sicer § 23 volilnega reda predpisuje, da se prične glasovanje v vsakem volečem razdelku tako, da člani volilne komisije najpreje oddajo svoje glasove. Ta določba ima očitno le namen, članom komisije olajšati njih poslovanje in povzročiti, da niso ovirani v izvrševanju svoje lastne volilne pravice; pravilnosti volilnega akta pa nič ne škoduje, ako člani komisije v vrsti volilnega imenika oddajo svoje glasove, ker nikakor ni razvideti, na kak način bi oddaja glasov članov komisije vplivala na končni izid volitve.

83. Zakonita sestava volilne komisije je predpogoj veljavnosti volitev. (O. 30. novembra 1887, št. 3281, Z. XI. št. 3789.)

Dokazano je, da je bil član volilne komisije pri občinskih volitvah P., ki ni imel niti aktivne, niti pasivne volilne pravice.

Pritožbi proti izvršenim volitvam je upravno sodišče ugodilo ter izjavilo, da je predpogoj veljavnosti volitev zakonita sestava volilne komisije, ne glede na to, ali je imel kak vpliv neopravičeni član v volilni komisiji na izid volitev ali ne, osobito, ker se njegov vpliv iz posameznih glasovanj ne da dognati.

84. V volilnem razglasu je prostor, kjer se naj vrši volitev, natančno zaznamovati. (O. 16. oktobra 1889, št. 2557. Z. XIII. št. 4881.)

Povodom razpisa občinskih volitev v V. je bilo v razglasu objavljeno, da se vrše volitve v »šolskih prostorih«. Uvaževaje, da se v občini V. v dveh različnih poslopih poučuje in da se je pri prejšnjih volitvah različno v enem ali v drugem šolskem prostoru volilo, da je vsled tega nastala zmota med volilci, kar je z ozirom na majhno razliko glasov očitno vplivalo na izid volitve, je upravno sodišče ugodilo pritožbi ter občinske volitve razveljavilo.

85. V inozemstvu izdano volilno pooblastilo je samo takrat veljavno, ako je poverjeno. (O. 18. marca 1891, št. 838. Z. XV. št. 5838.)

A. K. ugovarja veljavnosti volilnega pooblastila, ker biva pooblastilec na Ruskem, torej je pooblastilo legalizirati.

Namestništvo v P. temu ugovoru ni pritrdilo, a upravno sodišče je razveljavilo odlok namestništva ter pritožbi iz nastopnih razlogov ugodilo:

Občinski volilni red nima nobene določbe, v kaki obliki mora biti izdano pooblastilo, ter določuje samo, da se mora izkazati pooblaščenec z zakonitim pooblastilom. S tem je izrečeno, da se ravna pooblastilo po določenih občnega državljanskega zakonika. Z dvornim dekretom z dne 13. jan. 1809, št. 880 in z dvornim dekretom z dne 8. feb. 1812, št. 971 pa je nadalje izrečeno, »da iz deželá in krajev, kjer je c. kr. zastopstvo ali konzulat, ne smejo oblastva nikakega pooblastila sprejeti, ako ni izdano, ali vsaj legalizirano od dotičnega avstrijskega zastopstva ali konzulata«. To načelo je izrečeno tudi v §-u 8 ces. patenta z dne 9. avgusta 1854. leta. Ker se je že pri volitvi predloženemu pooblastilu ugovarjalo in ker je bil en glas odločilen za izid volitve, je bilo ugoditi zgoraj navedeni pritožbi.

86. Ustna volitev v občinski odbor je predpisana (O. 3. marca 1893 št. 795. Z. XVII. št. 7119.)

I. L. se je pritožil proti volitvi v T., ker se glasovanje nasproti določbi § 24 obč. vol. reda ni vršilo ustno, ampak na ta način, da je vladni zastopnik bolj potihoma narekoval zapisnikarju imena kandidatov.

Namestništvo v Trstu tej pritožbi ni ugodilo, pač pa upravno sodišče iz nastopnih razlogov:

Iz poročila okrajnega glavarstva v T. je razvideti, da so imeli volilci skoro brez izjeme bele ali pa modre glasovnice, katere je vladni komisar, ker niso bili nekateri volilci prav nič ali le malo branja zmožni, prečital. Tako se je pa kršil § 24 obč. volilnega reda, ki veleva, »da vsak volilec imenuje može, za katere želi, da bodo odborniki«, in ravno iz tega besedila je sklepati, da vidi zakon v natančni izpolnitvi te formalnosti jamstvo, da se je volitev vršila natančno po intenciji §-a 22 obč. vol. reda.

87. Ako zapusti član volilne komisije proti svoji dolžnosti volilni prostor, ne ovira to zakonitosti postopanja. (O. 5. aprila 1895 št. 1705. Z. XIX/l. št. 8555.)

Namestništvo v L. je razveljavilo občinske volitve v I., ker so bili pri štetju glasov v III. in II. volečem razredu samo župan in trije člani volilne komisije navzoči.

Upravno sodišče je vsled vložene pritožbe ta odlok iz nastopnih razlogov razveljavilo:

Iz volilnih spisov je razvideti, da je bila volilna komisija po predpisu občinskega volilnega reda sestavljena, namreč iz župana in štirih zaupnih mož. Pri štetju glasov v III. in II. volilnem razredu pa je en član volilne komisije izjavil, da noče dalje prisostvovati. Občinski volilni red nima nikake določbe, kaj je v takem slučaju ukreniti, a smatrati je, da je komisija upravičena volilni akt nadaljevati, dokler je možno povzročiti sklep večine. Ker je bila torej komisija pravilno sestavljena, ni zakonite določbe, da bi neopravičena odsotnost enega člana uničila vse volilno postopanje.

88. Prednostna volilna pravica ne pristojata ženskemu učiteljskemu osebju. (O. 20. aprila 1895 št. 2912. Z. XIX. št. 8604.)

Učiteljci E. M. in A. Sch. sta bili vpisani ne glede na predpisani davek v drugi voleči razred.

Na vloženo pritožbo je upravno sodišče ta odlok radi nezakonitosti razveljavilo iz nastopnih razlogov:

Občinski volilni red daje v §-u 1. samo predstojnikom in nadučiteljem ljudskih šol volilno pravico brez ozira na predpisan davek; v izpodbijanem odloku navedenih učiteljic pa med predstojnike in nadučitelje že zaradi tega ni moči prištevati, ker govori ta določba samo o moškem učiteljskem osebju. Ker ženske sploh ne morejo biti izvoljene in ker tudi sploh nimajo pravice, volilno pravico izvrševati osebno, ni moči smatrati, da bi ženskemu učiteljskemu osebju pristojala prednostna volilna pravica, ampak samo volilna pravica temeljem v občini predpisanega davka.

(Dalje prihodnjič).

